

VELDMAARSCHALK ROMMEL EN ZIJN INVLOED OP DE VERBINDINGEN IN DE KL NA WO II

Majoor b.d. Peter Yska, Museum Verbindingsdienst

Een niet alledaagse relatie, een Duitse veldmaarschalk en de verbindingen in de Koninklijke Landmacht. Toch heeft die relatie bestaan en daar gaat dit artikel over.

Over Rommel als briljante legeraanvoerder en zijn gevechtsoperaties in de Noord-Afrikaanse woestijn in het bijzonder is al heel veel geschreven. Minder bekend is dat een deel van zijn successen, vooral van januari 1942 – juli 1942, in de woestijn mede bepaald zijn door het zeer efficiënt gebruikmaken van verbindingssinlichtingen of ‘Communications Intelligence’ (comint). Vanaf juli 1942 laat het geluk Rommel echter in de steek. De Britten ¹⁾ ontdekken dan hoe hun radiogebruik en de toepassing van de verbindingprocedures Rommel hebben geholpen bij zijn besluitvorming. Veel van de geleerde lessen uit die ontdekking verwerken de Britten vervolgens in hun verbindingprocedures. Talloze Nederlandse militairen hebben zich die procedures eigen moeten maken tijdens hun opleiding in en na de oorlog in Engeland. Het is dus niet verwonderlijk dat een groot deel van die procedures in de KL verbindingvoorschriften is terechtgekomen.

RADIOVERBINDINGEN IN DE KL VÓÓR 1940

Het radiogebruik in de KL beperkt zich tot 1940, en dan nog op kleine schaal, tot telegrafieverbindingen ²⁾. Over de veiligheid bij gebruik van radio's staat daarom in het Voor-schrift Verbindingsdienst voor de KL ³⁾: “Tengevolge van de radiowerking naar alle richtingen moeten maatregelen genomen worden tegen onderlinge storing, zomede tegen af luisteren van de vijand (vercijferen).” Verder staat er dat de vijand door het ver-richten van peilingen de standplaatsen van de radiozendstations kan bepalen en in staat is in het radioverkeer verwarring te stichten. Over wat een bedienaar tegen af luisteren, behalve vercijferen, en peilen moet doen, wordt geen enkele richtlijn gegeven.

De belangrijkste veiligheidsmaatregel is dus het vercijferen van de tekst. In voorschrift Berichtenwisseling ⁴⁾ staat daarover verder: “Ter bemoeilijking van ’s vijands luister- en peildienst moet een stipte snelle overbren-ging van zo kort mogelijke berichten worden geëischt, terwijl niet meer energie mag worden gebruikt dan voor een goede over-brenging strikt noodzakelijk is.”

Over radiotelefonie staat in voorschrift Ver-bindingsdienst ⁵⁾: “...zal – wegens de daar-aan voor militair gebruik klevende bezwa-ren – slechts zelden gebruik worden gemaakt.” Doornbos schrijft daar zeer cy-nisch over: “De radiotelefoon schijnt in ons leger voor militaire doeleinden afgedaan te hebben, er zijn in het nieuwe voorschrift (No. 36) nog minder woorden gewijd dan in het oude voorschrift het geval was.” ⁶⁾

Begin 1940 wordt nog wel een 40-tal DR-42 radio's ingevoerd voor radiotele-fonieverbindingen maar in geen enkel voor-schrift staat hoe de berichtenwisseling moet plaatsvinden.

RADIOVERBINDINGEN BIJ DE KL IN EN NA WO II

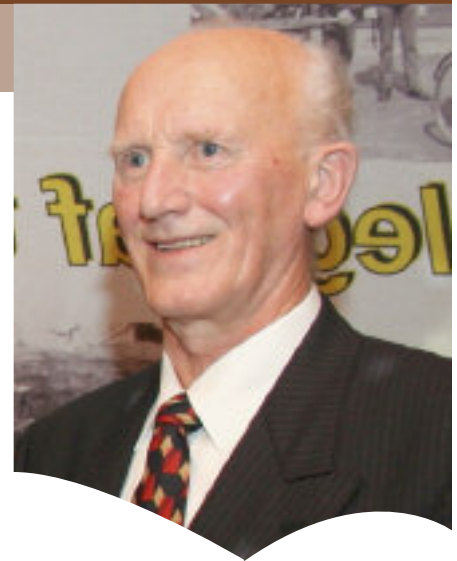
Kort voor en vooral in WO II begint de ra-dio haar opmars op grote schaal bij de di-verse legers. Naast de telegrafie wordt de ra-diotelefonie steeds belangrijker. Veel Nederlandse militairen ⁷⁾ krijgen in de oor-log, tijdens hun opleiding in Engeland, met die radiotelefonie te maken. Nog grotere aantallen krijgen na de oorlog onderricht in radiotelefonieprocedures, radioveiligheids-regels en andere verbindingprocedures ter voorbereiding op hun uitzending naar Nederlands-Indië. De Engelsen zijn daarbij hun, door ervaring wijs geworden, leer-meesters. Zij hebben in de beginjaren van WO II in de Noord-Afrikaanse woestijn door ondervinding veel geleerd over de grote in-vloed die onveilig radiogebruik kan hebben op operaties. De opgedane ervaringen heb-ben zij vanaf 1943 vastgelegd in hun proce-durele voorschriften. Rommels personeel, belast met comint-activiteiten, heeft aan die herschrijving van de voorschriften indirect een belangrijke bijdrage geleverd.

DE COMINT-BRONNEN VAN ROMMEL ⁸⁾

In het Noord-Afrikaanse oorlogstheater zijn de Duitsers lange tijd superieur met hun ra-dio-interceptie. Hun ‘Horchauflklärung’, het monitoren van Britse radio-uitzendingen, levert, mede door zeer vakbekwaam personeel en uitgekiende operationele pro-cedures, veel bruikbare informatie voor Rommels besluitvorming op.

De comint-informatie is grotendeels af-komstig uit:

- telegrammen van de Amerikaanse mili-taire attaché in Caïro, kolonel Bonner Frank Fellers;
- interceptieresultaten van de ‘Horchkom-

- panie’ van Hauptmann Alfred Seebohm;
- door de Duitsers buitgemaakte verbinding- en persoonlijke documenten (o.a. dagboeken en brieven). De documenten vergemakkelijken het aansturen van de interceptie en zijn een bijzonder belangrijk hulpmiddel bij de analyse van de uit interceptie verkregen informatie;
- berichten van de ‘Kondor-Mission’.

KOLONEL FELLERS

De opdracht van Fellers is om Washington bij voortdurend te informeren over de Britse militaire en diplomatieke operaties in het gehele Midden-Oosten. Fellers vat zijn taak zeer serieus op en verzendt telegrafisch en per schip heel veel informatie. De kolonel is goed geïnformeerd doordat hij vrije toegang heeft tot de Britse hoofdkwartieren en veel troepen te velde bezoekt, zelfs tot in de front-linie. Zelf zegt hij: “After my introduction to the British officers by general H.M. Wilson I had free access to the desert. I just lived with them and I was very close to the Tommy.” De Britten hebben dus geen probleem met zijn vragen. Soms verstreken ze hem bewust ‘top secret’ informatie in de hoop niet alleen meer steun van de Amerikanen te krijgen maar hen zo ook bij de oor-log te betrekken.

In zijn dagelijkse rapporten verstrekt Fellers informatie van zowel strategische als tactische aard. Er staan gegevens in over Britse plannen, versterkingen, uitrusting, moraal en operatieplannen, mogelijkheden van commandanten, reputaties, tactiek, ver-plaatsing van konvooien, oorlogsschepen, tankverliezen, aantallen inzetbare tanks en vliegtuigen, enz.

Alvorens zijn meest urgente rapporten, soms 3 tot 5 per dag, in te leveren bij een Egyptisch telegraafkantoor in het centrum van

Generaal Rommel in de Noord-Afrikaanse woestijn

Soldaten van de 4e (Indiase) Divisie tijdens 'Battleaxe'

Soort terrein waarin Aufklärungskompanie 621 was opgesteld

Verdedigingslinie bij El Alamein met rechts Britse en links Duits-Italiaanse eenheden

Duitse LS 100/108, 100 Watt Langwellen Sender (200 - 1200 KHz) voor spraak en telegrafie

Duitse interceptie- en peilontvanger (0.75 - 3.333 MHz) met 5 banden

Caïro codeert hij de tekst eerst met de 'Military Attaché Code No. 11', meestal 'Black Code' genoemd naar de kleur van de omslag van het codeboek. De code is in gebruik bij alle Amerikaanse militaire attachés in de hele wereld. Wat Fellers niet weet is dat bij de Italianen en Duitsers vanaf de herfst van 1941 de code bekend is en dat men zijn berichten kan decoderen en lezen. Zijn telegrammen zijn voor de AS-mogendheden van essentieel belang, juist omdat ze vitale informatie bevatten over de slagvelden in het Midden-Oosten.

Van eind september 1941 tot eind juni 1942 vormen de telegrammen van Fellers voor Rommel de belangrijkste sleutel voor het herkennen van de vijandelijke (Britse) strategie en plannen en, vaak als reactie daarop, zijn eigen wijze van optreden.

Op 11 juni 1942 blijkt, na onderzoek door het Britse Signal Corps, dat de 'Black Code' is gecompromitteerd. Spoedig daarna hoort Fellers van zijn superieuren dat de AS-mogendheden zijn telegrammen lezen en dat hij terug moet keren naar Amerika.

HET DECODEREN VAN DE 'BLACK CODE'

In opdracht van de 'Servizio Informazione Militare' (SIM), de Italiaanse Militaire Inlichtingendienst, 'leent' een op de Amerikaanse ambassade in Rome werkzame Italiaanse burger even de 'Black code' van de militair attaché kolonel N. E. Fiske. Na het fotograferen van het document wordt dit weer in de kluis teruggelegd. De SIM verstrekt de code niet aan de Duitsers maar beperkt zich tot het zo nu en dan verstrekken van een gedecodeerd Feller-telegram.

De Duitsers decoderen de 'Black code' analytisch en geven deze op hun beurt niet aan de Italianen. Ze monitoren Fellers telegrammen o.a. in Lauf-an-der-Pegnitz (bij Neurenberg) en Treuenbritzen (25 km zuidwest van Berlijn) en zenden deze direct door naar het OKW/ Chi ('Chiffrierungsabteilung') in Berlijn waar ze snel in het Engels en vervolgens in het Duits vertaald worden. Enkele uren later kan ook Rommel's staf over informatie uit de 'gute Quelle' ('The Good Source') beschikken.

ROMMELS 'HORCHKOMPANIE'

Rommel arriveert op 12 april 1941 in Tripoli met in zijn kielzog o.a. een peloton van 3./Nachr.btl 56 (comint / eovcompagnie) onder bevel van ltn Gerish.

De rest van de compagnie arriveert op 24 april 1941 onder bevel van de in 1914 geboren elnt Alfred Seebohm. Hij meldt zich, na een tweejarige studie elektrotechniek, als vrijwilliger bij het Duitse leger om te gaan functioneren in de verbindingsinlichtingenbranche. Als commandant van 3./Nachr.btl 24 (later Nachr.btl 56) in Chemnitz is hij vindingrijk en een uitstekend leider die zijn personeel goed selecteert en opleidt voor de

uit te voeren taken. Die opleiding heeft niet alleen betrekking op radiotechniek, interceptie en analyse van ontvangen berichten maar ook op de zelfverdediging en gehardheid tegen ondervraging.

Zo wist zijn personeel in Afrika dikwijls Britse militairen gevangen te nemen en hun materiaal buit te maken. Wanneer de Britten de Duitsers gevangen nemen zien de laatste meestal kans weer met medeneming van hun materiaal te ontsnappen.

Seebohm is zich zeer bewust van de veiligheidsrisico's bij gevangenneming van zijn personeel en past daarom het principe van het 'alleen weten wat nodig is' zeer strikt toe. Daardoor bereikt hij dat, met uitzondering van hemzelf en zijn plaatsvervanger, ltn Herz, niemand inzicht heeft in de totale werkwijze van de compagnie.

De compagnie heeft veel interceptie-ervaring opgedaan tijdens de Poolse veldtocht en het ondersteunen van Rommels optreden gedurende de 'Blitzkrieg' in Frankrijk. In het begin van de bezetting van Frankrijk wordt de eenheid ingezet aan de Atlantische kust in de buurt van Le Havre met als taak het monitoren van de radiobERICHTGEVING in Groot-Brittannië.

ORGANISATIE EN INZET VAN DE COMPAGNIE

Seebohm verplaatst met zijn compagnie (minus) uit Frankrijk over de weg naar Napels, scheept daar op 14 april in op SS Leverkusen, samen met delen van de 15e Pzdiv, en arriveert na enkele dagen vertraging op 24 april 1941 in Tripoli. Eind april is de hele compagnie, inclusief het peloton van ltn Gerish, in haar operatiegebied tussen Tobroek en de Egyptische grens operationeel. Het Duitse Afrika Korps (DAK) en vanaf 14 augustus 1941 Panzergruppe Afrika (DAK + Italiaanse korpsen) beschikken vanaf dan over een uitnemende interceptie-eenheid. Al spoedig trekt ze door haar resultaten de aandacht van de G2 DAK, maj F.W. von Mellenthin, en van Rommel en zijn operatieofficier lkol S. Westphal. Elnt Seebohm organiseert vanuit zijn eenheid directe verbindingen met generaal Rommel en zijn staf, en eventueel andere hoofdkwartieren, om belangrijke interceptieresultaten direct door te kunnen sturen. Rommel kan door die rechtstreekse berichtgeving meestal onmiddellijk op de juiste wijze reageren op het Britse optreden.

In de buurt van generaal Rommel bevindt zich altijd ltn Berndt Wischmann (code- en vercijferspecialist behorende tot 3./Nachr.btl 56) als lso. Hij ontvangt van de compagnie de met de Enigma vercijferde actuele situatierapporten waarvan hij de inhoud aan Rommel bekend stelt. Seebohm zelf rapporteert in principe persoonlijk iedere avond aan generaal Rommel en de G2 en overlegt dan ook over vervolgoeddrachten.

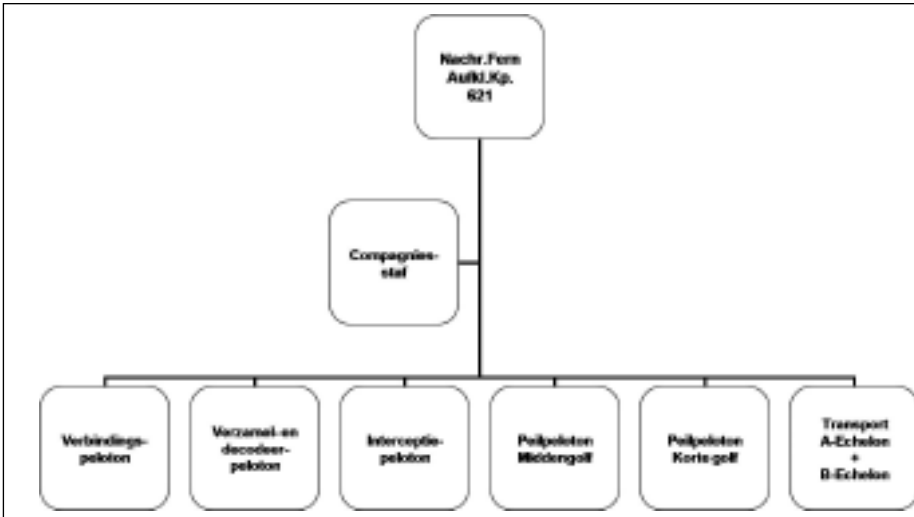

3./Nachr.btl 56 heeft op 1 maart 1942 een organieke sterkte van 10 officieren en beambten, 63 onderofficieren en 259 overigen. Hoewel er sprake is van een organieke samenstelling (zie organogram) is de wijze van inzet van de middelen sterk afhankelijk van de opdracht, het terrein en de beschikbaarheid van voertuigen (brandstofprobleem!). Vanaf 17 april 1942 heet de compagnie: 'Nachrichten Fern Aufklärungs Kompanie 621' (Nachr.Fern.Aufkl.Kp 621, ook wel aangeduid als NFAK 621) waarvan Seebohm, dan als Hauptmann, de commandant blijft.

Het personeel werkzaam als interceptor of analist is speciaal geselecteerd, meestal hoger opgeleid, beheerst de Engelse taal zeer goed en is behoorlijk getraind in de diverse vormen van veiligheid.

BUIT

Tijdens de gevechten met de Britten slagen de Duitsers erin veel belangrijke documenten op verbindingsgebied buit te maken en verbindingspersoneel krijgsgevangen te nemen. Veel van die documenten zijn van groot nut voor een doelgerichte interceptie, de kennis van de Britse slagorde, locaties van

Organogram Nachr.Fern.Aufkl.Kp 621

PERSONELE STERKTE VAN AUFKL.KP. 621 IN MAART 1942

	Offn	Oon	Overigen
Compagniesstaf	1	3	4
Verbindingspeloton	1	9	36
Verzamel- en ontcijferpeloton	5	32	27
Interceptiepeloton	1	6	75
Peilpeloton (middengolf)	1	4	49
Peilpeloton (korte golf)	1	4	49
Transport A + B Echelon	-	5	19
Totaal	10	63	259

ENKELE MIDDELEN

De compagnie beschikt over ongeveer 74 voertuigen, waaronder veel buitgemaakte Britse zoals de Dodge 8-cwt, 23 trailers en 7 motoren waaronder twee met zijspan. Voor de interceptietaak beschikt de eenheid over diverse typen radio-ontvangers en voor de eigen radioverbindingen over enkele 100 Watt (200 – 1200 kHz) en 15 Watt (3000 – 5000 kHz) radiozenders. Voor beveiliging van de berichten gebruikt de compagnie op de belangrijkste radioverbindingen de 'enigma'. Op aanvullende verbindingen is de 'Doppelkastenschlüssel' (dubbele Playfair-sleutel) in gebruik. De tlnt Herz is belast met de toewijzing van de frequenties in de compagnie.

hun eenheden en het gemakkelijker kunnen decoderen en ontcijferen van verkregen radioberichten. Door ondervraging van gevangen genomen Brits verbindingspersoneel komt ook veel informatie over gebruik van verbindingen en codes beschikbaar.

Tot de buitgemaakte documenten behoren bijvoorbeeld: codes, codenamen voor eenheden en formaties, het Britse roepnamenboek voor het Midden-Oosten, de Britse 'Map Reference Code' gedateerd 9 september 1941, enz.

Tijdens de slag om Sollum (Britse naam 'Battleaxe') van 15 tot 17 juni 1941 maakt het DAK in de morgen van 15 juni een lijst met Britse radiotelefonie codenamen buit. Ze geven een exact overzicht van de aanval-

Duitse interceptie- en peilontvanger (0,5 – 25,0 MHz) met 5 banden

Vernielde voertuigen bij het spoorwegstation bij Tell-el-Eisa in juli 1942

No. 36. Voorschrift voor de Verbindingsdienst voor de KL

Brits voorschrift voor de radiotelefonie uit 1943

Brits voorschrift voor de radiotelefonie voor bedienners uit 1945

Het 1e Nederlandse radiotelefonie-voorschrift uit 1945

lende troepen en o.a. codenamen zoals gebruikt voor tanks, geschut en uitrusting. Als ze 's avonds ook nog een complete operatieorder buitmaken is het voor Seebohm's compagnie een kleine moeite om generaal Rommel volledig op de hoogte te houden van het Britse doen en laten. In de avond van de 17e intercepteert de compagnie het volgende cryptische bericht: "From 'Silver' (de commandant van de gehele operatie) to 'Jugo'(de legerkorpscommandant): *Send umbrella for Proctor 16.00 hours, send Attached Case to landing ground, arrange onward home passage.*" Rommel weet dan al snel dat hij de slag wint en dat de Britten gaan terugtrekken.

ENKELE INTERCEPTIERESULTATEN

De Britse commandanten maken, vanwege de te overbruggen afstanden en de grote beweeglijkheid tijdens het gevecht, veel gebruik van de radio. De commandanten zijn vooral tijdens hun radiotelefonie gesprekken vaak zorgeloos en geven veel prijs:

- over hun operationele plannen in het frontgebied;
- over de slagorde achter het front;
- door geen codes te gebruiken maar gecamoufleerde uitdrukkingen;
- door tijdens verplaatsingen veel gebruik te maken van de radioverbindingen;
- door in verzorgingsberichten veel te spreken over aanvoer van brandstof, munitie, voedsel, water, reservedelen, enz. (duidt dikwijls op een komende aanval);
- door uitgezonden codewoorden van de hoogste echelons tot de laagste eenheden achtereenvolgens door te zenden zodat die het DAK alarmeren dat de Britten gaan aanvallen.

Dat gebeurt bijv. op 14 juni 1941 met het codewoord 'Peter'. Het kondigt de start aan van 'Battleaxe' en stelt het DAK in staat tijdig tegenmaatregelen te nemen.

Aufkl.Kp. 621 maakt dagelijks een 'Funklagemeldung' voor gebruik in de staven. In het rapport staan alleen uit radioverbindingen afkomstige inlichtingen over de organisatie en de locaties van vijandelijke eenheden. Dagelijks maakt men tevens een lijst van geïntercepteerde berichten. Maandelijks verschijnt er een 'Funklagebericht' met een samenvatting van de bereikte successen en commentaar op de Britse organisatie en procedurele methoden. In bijlagen staan lijsten met codenamen, identificatiesystemen, slagordegegevens en inbreuken op de verbindingveiligheid (gebruik klare taal, vercijfering, codes).

ROMMEL'S OPMARS NAAR EL ALAMEIN

Na een heen en weergaande strijd begint Rommel op 26 mei 1942 opnieuw met een

offensief in oostelijke richting vanuit omgeving Gazala. Op 19 juni valt Tobroek in zijn handen en dat levert Rommel veel welkome buit op, zoals brandstof en Britse tanks. De voorraden die hij er aantreft stellen hem in staat een offensief richting Caïro - Alexandrië voor te bereiden. Het offensief eindigt eind juni halverwege Egypte voor de stelling van El Alamein. De strijdmacht van Rommel is dan niet krachtig genoeg meer om door te stoten, vooral vanwege logistieke problemen, zoals een tekort aan tanks en brandstof. Bovendien krijgen de Britten, mede door berichtgeving uit ULTRA (inlichtingen uit het Engelse comint-centrum Bletchley Park) en hun eigen 'Y-Service' (comint / cov), beter zicht op Rommel's plannen en zijn wijze van optreden.

DE OPSTELLING VAN AUFKL.KP. 621

Seebohm's 'II. Staffel', bestaande uit twee pels en enige logistieke middelen, neemt eind juni 1942 positie in op de 'Hill of Jesus' (ook: Hill 33) bij Tell-el-Eisa aan de Middellandse Zee. Seebohm kiest bewust voor deze opstelling omdat hij, ongeveer 600 meter achter de voorste lijn, daar goede interceptie- en peilmogelijkheden heeft richting Britten en verbindingsmogelijkheden richting Rommel. Vermoedelijk is er ook nog een andere reden waarom hij dat doet. Seebohm krijgt eens, bij het terugtrekken bij Mersah Matruh van een Duitse kolonel, niet gehinderd door enige kennis op verbindingsinlichtingengebied, te horen dat hij een lafaard is en dreigt hem voor de krijgsraad te brengen als hij weer eens vroegtijdig terugtrekt. Een reden voor Seebohm om met zijn officieren en onderofficieren af te spreken dat zij nooit meer eerder (dus: tijdig) zullen terugtrekken.

De tnt Herz stelt, als commandant van de II. Staffel, zijn interceptie-, peil- en analysemiddelen op tussen de veldartillerie, mortieren en mitrailleurs van de Italiaanse Sabratha Divisie. In front is het 7e Bersaglieri Regiment opgesteld tegenover de op ongeveer 6 km afstand in de El Alameinbox opgestelde 9e (Australische) Divisie.

HET EINDE VAN AUFKL.KP. 621

De 'Y Service' van de Britten lokaliseert vrij snel het vooruitgeschoven deel van Aufkl.Kp. 621. Op 4 juli krijgt de 26e Brigade van de 9e (Australische) Divisie opdracht om Hill 33 en het spoorwegstation bij Tell-el-Eisa te veroveren. In de vroege morgenuren van 10 juli vindt de aanval plaats waarbij het 7e Bersaglieri Regiment, dat grotendeels nog ligt te slapen, onder de voet wordt gelopen. Aufkl.Kp. 621, hoewel ingerookt, is door het bombardement gewaarschuwd. Seebohm, die toevallig bij de 'Staffel' op bezoek is, beveelt zijn manschappen de rondom verdediging bij de voertuigen te gaan voeren. Na ongeveer 1½

uur weerstand te hebben geboden is het afgelopen met de compagnie. Slechts enig personeel kan met enkele logistieke voertuigen ontkomen. Ruim 100 man zijn uitgeschakeld, 74 man, onder wie twee officieren (Seebohm en Herz), zijn gevangen genomen. De Australiërs voeren de gevangenen, via hun brigadecommandopost, zo snel mogelijk af naar het legerkorps voor ondervraging.

Men brengt Seebohm, die zwaargewond is geraakt en ernstig beenletsel heeft, naar een hospitaal in Caïro voor behandeling. Hij overlijdt daar al kort na aankomst zonder iets over zijn werkzaamheden te hebben verteld. Seebohm wordt begraven op de militaire begraafplaats van El Alamein in graf nr. 7.

HAUPTMANN ALFRED SEEBOHM

*04-06-1914 - † 10-07-1942

Belangrijke onderscheidingen:

- Onderscheidingsteken voor goede dienstverrichtingen
- Oorlogsverdiensstekruis met de zwaarden
- IJzeren kruis der 2e klasse
- IJzeren kruis der 1e klasse
- Italiaans Oorlogskruis voor dapperheid

WAT DE AUSTRALIËRS AANTREFFEN

Naast veel andere uitrusting maken de Australiërs ook de speciaal ingerichte, (soms gepantserde) interceptie-, peil- en radiovoertuigen buit. Bovendien vinden ze in de voertuigen een zeer omvangrijke hoeveelheid documentatie dat, na onderzoek, de Britten behoorlijk doet schrikken. Heel duidelijk blijkt hieruit dat het Britse optreden van hoog tot laag, door verkeerd toegepaste verbindingsprocedures en de telegrammen en rapporten van Fellers, bijna een open boek moet zijn geweest voor Rommel.

Aangetroffen compagniesorders vertellen over de opdracht die de eenheid eind mei 1942 krijgt en de inzet van haar middelen. De compagniescommandopost en de 3e sectie blijken te zijn opgesteld bij het Duits / Italiaanse hoofdkwartier, de twee andere secties bij Tell-el-Eisa en enkele voertuigen gaan naar het hoofdkwartier van het DAK en de 90e (Duitse) Lichte Divisie.

Verder blijkt dat de compagnie dagelijkse rapporten opmaakt ('Funklagemeldung') voor de staven in Afrika. In verkorte vorm ('Zwischenmeldung') gaan de rapporten ook naar o.a. de analyse-afdeling van het OKW in Berlijn, de commandant van de interceptietroepen in Athene en de chef staf van het Panzerleger.

Eveneens behoort tot de buit een groot aantal maandrapporten ('Funklagemeldung'),

dikwijls voorzien van veel bijlagen, met informatie over succesvolle interceptie van de Britse verbindingen, slagorde gegevens, codenamen, identificatiesystemen, verbindingveiligheidsprocedures, enz.

Een codelijst, die de Aufkl.Kp. 621 zelf gebruikt voor het versturen van berichten naar Rommel, stelt de Britten in staat de op 9 juli geïntercepteerde berichten over de eenheden in de Britse frontlijn te vertalen. Ze laten zien dat Seebohm goed voorbereid is voor een op handen zijnde operatie tegen El Alamein. Een andere bijzondere vondst vormt een document met voorspellingen over de roepnamen en frequenties van Britse eenheden vanaf 9 juli '42.

Met de genoemde en nog veel andere aangetroffen documenten krijgen de Britten een alarmerend beeld van wat er bij hen op verbindingengebied aan schort.

Bij de documenten zijn er ook die aantonen dat de compagnie de berichten van Fellers ontvangt en in staat is gelijktijdig de 'Black code' te decoderen. Rommel wordt daarna direct, via de ltn Wischmann, op de hoogte gesteld van de inhoud.

Een tweede belangrijke ontdekking is dat de compagnie ook berichten ontvangt en decodeert van de 'Kondor-Mission', een operatie van de Abwehr in Caïro. De agenten John Eppler en Peter Monkasters werken in Caïro nauw samen met de Egyptische danseres Hekmeth Fahmy (fel anti-Engels) om, zodra Rommel richting Caïro – Alexandria aanvalt, een jihad (=opstand) te ontketenen. Fahmy heeft een relatie met een maj Smith van het hoofdkwartier in Caïro. Terwijl Fahmy haar minnaar op een woonboot in de Nijl bezighoudt, onderzoeken de agenten zijn tas met documenten die hij altijd bij zich heeft. Op een tweede woonboot, waar een Amerikaanse Hallicrafter-zender staat, verzenden zij rond middernacht hun berichten, gecodeerd met 'Rebecca', een boek van Daphne du Maurier, naar Athene (Duits inlichtingencentrum) en Seebohm's compagnie. Met het ook bij de II. Staffel aanwezige boek Rebecca vindt decodering van voor Rommel zeer belangrijke informatie plaats. Dit boek is mede de aanleiding dat de Abwehr-cel korte tijd later wordt ontmaskerd en opgerold.

BRITSE MAATREGELEN

Het is evident dat na de vondst van de documenten bij Aufkl.Kp. 621 de Britten hun verbindingprocedures gaan aanpassen, zeker op radiogebied, en de verspreiding van verbindingdocumenten sterk beperken.

Voortaan worden om de drie of vier dagen de frequenties gewijzigd, bij de roepnamen gebeurt dat dagelijks en het verzenden van berichten in klare taal wordt tot een minimum beperkt.

De eerste aanpassing van de radiotelefonieprocedures in 1941 blijkt niet voldoende te zijn geweest en er komt dus een vervolg

in 1943.

Verboden wordt het in klare taal zorgeloos en openlijk te spreken over de radio, waar vooral 'Senior Commanders' die veel te vertellen hebben zich aan bezondigen, over problemen en plannen. Telegrafisten moeten zich gaan houden aan de Q-code, iets dat bij de Duitse troepen altijd al gebeurt. Het opleggen van radiostilte gebeurt veel vaker en geldt voortaan in principe altijd voor eenheden die verplaatsen vanuit de achterhoede.

Het verstrekken van codes, codenaamlijsten, enz., vaak met een complete distributielijst, gebeurt aanzienlijk zorgvuldiger. Eenheden die ze niet nodig hebben krijgen ze voortaan niet meer.

De Britten weten nu precies, door de buitgemaakte documenten, waar de Duitsers bij hun interceptie naar op zoek zijn. Deze kennis stelt hen bovendien in de gelegenheid deels op dezelfde manier met hun uitzendingen door te gaan. Het verschil is echter dan dat die uitzendingen het doel hebben om de Duitsers te misleiden.

PROBLEMEN VOOR ROMMEL

Op 29 juni 1942 stopt de berichtgeving van Fellers. 10 Juli om 9 uur heeft Rommel nog geen bericht van Aufkl.Kp. 621. Ltnt Wischmann vertelt hem dat de radiolink naar Tell-el-Eisa dood is. Rommel reageert daarop met: "dann ist Sie futsch" (dan is de Staffel opgerold!) wat juist is. Als ook het contact met de Abwehr-agenten in Caïro stopt, moet Rommel grotendeels 'blind' gaan opereren. Hij belast de niet bij Tell-el-Eisa aanwezige ltn Habel, de latere commandant, en ltn Kroepelin met het zo snel mogelijk

opnieuw inzetbaar maken van de compagnie. Het lukt hen wel nieuw personeel en materieel te verkrijgen maar omdat de ervaring ontbreekt, blijven de resultaten beperkt. Daartegenover staat de kennis van de Britten, verkregen uit de buitgemaakte documenten, het steeds beter gaan functioneren van de Britse 'Y-Service', de toenemende stroom berichten uit Ultra en het zeer effectief functioneren van de Britse radiomisleiding. Het betekent voor Rommel dat de Britten in de ether hem de baas zijn en dat hij steeds meer, mede door logistieke problemen, in de knel komt.

ROMMEL EN DE VERBINDINGEN IN DE KL

Na de oorlog krijgt de Nederlandse soldaat voor het eerst op zeer grote schaal te maken met de radiotelefonie die zelfs belangrijker wordt dan de radiotelegrafie. De eerste opleidingen op radiotelefoniegebied krijgen de militairen van de Prinses Irenebrigade. Hen worden de Engelse verbindingprocedures onderwezen, dus ook de radiotelefonieprocedure. Eerst in 1945 verschijnt het allereerste Nederlandse voorschrift, gebaseerd op de Engelse 'pamphlets', voor de radiotelefonische berichtenwisseling.

Naderhand krijgen nog heel veel KL militairen de Engelse procedures onderwezen voor ze naar Nederlands-Indië gaan. Procedures die door de Engelsen behoorlijk zijn aangepast na de ondergang van Aufkl.Kp. 621.

Hoe vreemd het ook klinkt, Rommel heeft dus indirect aanzienlijke invloed gehad op het radiogebruik en haar veiligheid in de KL na de Tweede Wereldoorlog.

BRONNEN

1. Tot de Britten worden gerekend de troepen uit de Gemenebest landen, zoals: de Australiërs Nieuw-Zeelanders, Indiërs, Afrikanen, enz.
2. Yska, P.: De radio bij de KL vóór 1940. Intercom 3/2007, p. 57 -61
3. Voorschrift Verbindingsdienst voor de KL No. 33, Breda 1933, pt. 13
4. Voorschrift Berichtenwisseling voor de KL, No. 57, Breda 1929, pt. 55
5. Als 3, pt. 14
6. Doornbos, J.L.: Verbindingsdienst. In: Wetenschappelijk Jaarbericht 1933, p. 115
7. Yska, P.: De verbindingopleidingen van 1941 – 1948. Intercom, 2/2007, p. 23 - 29
8. Gegevens over de radio-interceptie in de Noord-Afrikaanse woestijn zijn ontleend aan:
 - Berendt, H.O.: Rommel's Kenntnisse vom Feind im Afrika-Feldzug, Verlag Rombach, Freiburg, 1980
 - Brown, A.C.: Bodyguard of lies. W.H. Allen & Co. Ltd, London, 1977
 - Irving, D.: The trail of the Fox. Avon Books, New York, 1977.
 - Kahn, D.: Hitler's Spies. German Intelligence in World War II. Hodder and Stoughton, London, 1978
 - Kahn, D.: The Black Code. Quarterley Journal of Military History, vol. 18, nr. 1 autumn 2005, p. 36 - 43
 - Kruh, L.: German Wireless Intercept Organization. Cryptologia, vol. XXI, nr. 2 (April) 1997, p. 165 - 190
 - Praun, A.: Soldat in der Telegraphen- und Nachrichtentruppe. Selbstverlag, Würzburg, 1965.
 - Schramm, W. von: Der Geheimdienst in Europa 1937 – 1945. Verlag Langen-Müller, München, 1974.
 - Skillen, H. Spies of the airwaves. Hugh Skillen, Middlesex, 1989